

Lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa -projekti 2007–2011
Vajaaliikkeisten Kunto ry

Terapeuttien pienryhmät osana Pönkkää kumppanuuteen -koulutusmallia

Toimintaterapeutti Anja Vehviläinen, Mäntykankaan koulu 2011

Esittelen alle kouluikäisten lasten terapeuttien pienryhmätapaamiset osana Kuopion alueen kehittämää uudenlaista koulutusmallia. Tämä on puolestaan VLK:n eli Vajaaliikkeisten Kunnan ”Pönkkää kumppanuuteen” -osahanke. Hanke sai ideansa kentältä tulleesta tarpeesta: lasten terapeutit kaipaavat ohjausta, tukea ja koulutusta perheiden kanssa tehtävään työhön.

Pönkkää kumppanuuteen -hanke pohjautuu VLK:n projektiin, ja sen tarkoituksena on toteuttaa käytännössä lapsen ja nuoren hyvän kuntoutuksen arvoja ja linjauksia (A- ja O-linjaukset). Pönkkää kumppanuuteen -koulutusmallia on kehitellyt Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus -palveluverkostossa koulutukseen osallistunut moniammatillinen työryhmä Kuopiosta, ja se esitellään kokonaisuudessaan Timo Rautiaisen kehittämistyössä.

Käytännössä toimin alueemme alle kouluikäisten lasten pienryhmätapaamisten toisena toteuttajana yhdessä Timo Rautiaisen kanssa, joka on Pönkkää kumppanuuteen -hankkeen avainhenkilö ja Tatu ry:n toiminnan johtaja.

Alueen alle kouluikäisten lasten terapeuttien pienryhmien **tarkoituksena oli auttaa terapeutteja tarkastelemaan omaa työtään ja työotettaan perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä ja vahvistaa heidän kumppanuuttaan lasten vanhempien kanssa.**

Ryhmätapaamiset toteutettiin helmi-maaliskuussa 2010 kolmen ja puolen tunnin tapaamisina. Ohjaajina toimivat Pönkkää kumppanuuteen -hankkeen avainhenkilö Timo Rautiainen ja toimintaterapeutti Anja Vehviläinen VLK:n Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus palveluverkostossa -opiskelun yhteydessä.

Kokoontumisia oli yhteensä neljä, ja kukin terapeutti osallistui yhteen pienryhmään. Ryhmiin osallistui 20 fysio-, puhe- ja toimintaterapeuttia. Osa heistä oli yksityisen sektorin ammatinharjoittajia, osa julkisen sektorin terapeutteja. Osallistujat olivat kaikki naisia.

Pienryhmäprosessin vaiheita olivat orientoiva etukäteistehtävä terapeuttien onnistuneita ja mietityttämään jääneitä kokemuksia perhetyöstä, **pienryhmätapaamiset, terapeuttien palaute** pienryhmistä kirjallisesti ryhmien jälkeen, **kooste** ryhmistä 7.5.2010 koulutuksessa sekä palautteiden ja toiveiden pohjalta toteutettu **lopetustapaaminen syksyllä 2010.**

Pienryhmätapaamiset suunnittelimme osallistuviksi keskustelu- ja jakamistilaisuuksiksi, menetelminä mm. yhteistoiminnallisuus, sosiodraama, tarinateatteri ja työnohjaukselliset elementit. Lähetimme terapeuteille orientoivan etukäteiskyselyn. Heiltä saamistamme vastauksista poimimme pienryhmätapaamisiin kahdeksan pääteemaa: *sama aaltopituus, rajaaminen, luottamus, voimavarat, avoimuus, huolestuminen, turhautuminen ja kumppanuus.*

Pienryhmien tarkoituksena oli antaa terapeuteille mahdollisuus tarkastella omaa työtään ja työotettaan perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä ja jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan ja siten vahvistaa kumppanuutta vanhempien kanssa.

Välittömästi kunkin pienryhmätapaamisen jälkeen kokosimme Timo Rautiaisen kanssa kokemukset ja palautteet yhteen ja kirjasin ne ylös. Pienryhmätapaamisten jälkeen kysyimme terapeuteilta palautetta myös sähköpostilla.

Palautteiden mukaan pienryhmät koettiin ilmapiiriltään turvallisiksi ja avoimiksi sekä näin kertaluonteisinakin työnohjauksellisiksi, tarpeellisiksi ja antoisiksi tapaamisiksi. Palautteissa todettiin, että tämä oli kuitenkin vasta alkua, ja pienryhmätapaamisille toivottiin jatkoa. Palautteiden perusteella onnistuimme tavoitteessamme, kuten eräs terapeutti kiteytti: ”Tärkeintä oli ottaa ja saada aikaa koko asiakokonaisuuden pohtimiseen oman työn kannalta, sekä jakaa muiden ammattilaisten kanssa kokemuksia. Asian äärellä oleminen rauhassa poikii rauhaa ja kuuntelemista myös asiakastapaamisissa.”

Pienryhmätapaamisista kertynyttä ”satoa” esittelimme terapeuteille Pönnkää kumppanuuteen -hankkeen toukokuun 2010 koulutuksessa. Saamamme palautteen ja toiveiden perusteella suunnitelimme pienryhmätapaamisia myös syksyllä. Tähän saatiin VLK:lta rahoitus. Syksy pienryhmien oli tarkoitus olla myös Pönnkää kumppanuuteen -hankkeen lopetustilaisuus, jonka jälkeen koko hankkeesta tehtiin kooste.

Samaan aikaan kuin osallistuin Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus -palveluverkostossa koulutukseen, olin mukana tarinateatterikoulutuksessa. Käytin menetelmää soveltaen myös pienryhmissä. Pää tavoitteemme pienryhmissä oli olla mukana mahdollistamassa terapeuttien ja perheiden väliseen yhteistyöhön liittyvää keskinäistä reflektointia.

Kaikissa pienryhmäkeskusteluissa käsitelimme kumppanuutta ja kokosimme keskustelujen pohjalta sitä mahdollistavia ja tukevia ja asioita. Esittelen ne tämän työn loppupuolella. Koko Pönnkää kumppanuuteen -hankkeen, pienryhmätapaamisten ja kumppanuusajattelun tavoitteena on edistää perheiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia lapsensa kuntoutukseen liittyvässä suunnittelussa.

Omalta kohdaltani sain mahtavan tilaisuuden olla mukana aktiivisissa pienryhmäkeskusteluissa ja kehittyä kokemuksia jakamalla samalla itsekkin kumppanuudessa. Käytännön työ, pienryhmien suunnitteleminen ja toteuttaminen, oli todella antoisa vaihe kehittämistyötäni. Saamamme materiaali ja terapeuttien positiivinen palaute ryhmistä antoivat voimavaroja omaan työhön ja lisäsi kumppanuuden arvostamista.

Ryhmissä mukana oleminen oli erittäin antoisaa. Ensimmäinen tapaaminen jännitti hieman mm. siksi, että osa terapeuteista oli ennestään tuttuja, ja tavoitteena oli keskustella heidän kanssaan ”puhtaalta pöydältä” ilman omaan työpaikkaani liittyvää rooliani valtion erityiskoulun terapeutina. Jälkeenpäin totesin, että tämä onnistuikin hyvin: olimme ammatillisia, mutta työroolit eivät sitoneet meitä tiettyihin muotteihin. Ensimmäisen ryhmän jälkeen olo oli suorastaan taivaallinen – iltapäivä oli ollut aivan upea!

Ryhmän rungon toteutimme joka kerta samalla ”kaavalla”, mutta joitakin pieniä säätöjä teimme matkan varrella. Tutustuminen tehtiin kahdessa viimeisessä ryhmässä hieman eri tavalla, ja viimeiseen ryhmään otin mukaan uuden, tarinateatterista oppimiani, teemakeskusteluun virittävän toiminnallisen harjoituksen...

Vaikka pienryhmätilanteet olivat todella antoisia ja mielenkiintoisia, vaativat ne myös sadan prosentin ”skarppiuden”: läsnäolon ja herkäät tuntosarvet tilanteen aistimiseen sekä siihen, mikä menetelmä, etenemistyyli ja -tapa kussakin ryhmässä toimii parhaiten. Tarkkoja suunnitelmia emme ryhmiin tehneet, vain karkean rungon, ja siinäkin joustimme tarpeen mukaan. Tämä oli mahdollista,

koska me ohjaajat tunsimme toisemme, luotimme toisiimme ja uskalsimme inspiroida tilanteen mukaisesti. Olimme aikaisemminkin suunnitelleet ja toteuttaneet ryhmiä ja koulutuksia yhdessä ja käyttäneet draamaa; yhteistyöllämme oli vahva pohja. Yhdessä ryhmien ohjaaminen oli turvallista. Tärkeä osuus onnistumiselle oli tietenkin myös Timon vankka kokemus mm. perhekursseista ja työnohjaajakoulutus.

Saamamme palautteen mukaan onnistuimme ajatuksessamme osallistuvista, keskustelevista tuokioista. Terapeutit kokivat pienryhmäkeskustelut antoisiksi, positiivisiksi, tarpeellisiksi ja työnohjausselliseksi tilanteiksi, ja he toivoivat pienryhmätapaamisten jatkumista. Oli palkitsevaa kuulla yhden terapeutin kertomus 7.5.2010 Työpaja-koulutuksessa siitä, miten asian käsitteleminen muiden terapeuttien kanssa pienryhmässä oli muuttanut hänen ja perheen välisen yhteistyön suunnan ja nyt heidän kumppanuutensa toimii hyvin. Hänen kohdallaan saavutimme tavoitteemme: pienryhmätapaaminen vaikutti positiivisesti perheen ja terapeutin kumppanuuteen.

Ryhmässä huomasimme, miten samanlaisia kokemuksia meillä kaikilla on perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Oli hienoa kokea, miten terapeutit jakoivat ajatuksiaan, tukivat toinen toisiaan, ideoivat ja auttoivat ryhmän jäseniä. Yksi terapeutti kiteytti sen palautteessaan näin: ”Sain tilaisuudesta enemmän keinoja, kuinka minun täytyy toimia terapeutina perheen kanssa. Mitä minussa tulee kehittää, jotta perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on sujuvampaa.”

Ryhmät olivat mielestäni benchmarking-tilanteita, vaikka se ei ollutkaan niiden päätarkoitus. Benchmarking tarkoittaa vuorovaikutteista ja vastavuoroista hyvien käytäntöjen vertaisarviointia. Se sisältää vertaamista ja kiinnostusta siihen, miten muut tekevät ja tutkivat. Sen tavoitteena oman toiminnan kehittäminen, ja se palvelee sekä työelämää että yksilöä. (Helena Launiaisen luento 24.11.2009.) Sitä me teimme pienryhmissä yhdessä: tarjosimme terapeuteille mahdollisuuden benchmarking-työskentelyyn.

Parasta ryhmissä oli juuri kokemuksellinen oppiminen: jaoimme kokemuksia, kävimme niitä läpi mm. draaman keinoin, keskustelimme tilanteista ja annoimme toisillemme uusia näkökulmia ja vinkkejä. Luentomuotoisena koulutuksena iltapäivistä tuskin olisi saatu näin antoisia. On niin kuin vanhassa, viisaassa aforismissa sanotaan:

Minkä kuulen – sen unohdan.

Minkä näen – sen unohdan.

Minkä teen – sen ymmärrän.

Olen onnellinen ja ylpeä siitä, että pääsin mukaan näihin pienryhmiin.

Henkilökohtaisesti oli mielenkiintoista yhdistää tarinateatterista saamiani ideoita osallistuviin pienryhmätapaamisiin. Koko pienryhmäprosessin aikana pohdin paljon kumppanuutta ja opin siitä paljon lisää. Terapeuttien palautteiden perusteella on ajatus jatkosta, pienryhmien jatkamisesta lähtenyt itämään...

Jatkosuunnitelmia

Syksyllä 2010 saimme, terapeuttien toiveiden mukaisesti, järjestää vielä yhden hankkeen kustantaman pienryhmän halukkaille terapeuteille. Syksyn pienryhmätapaamiset olivat samankaltaisia osallistuvia keskustelutilaisuuksia. Jokainen terapeutti teki lopuksi kollaasityönä ”polkunsaa” koko Pönkkää kumppanuuteen -prosessissa. Samalla kysyimme terapeuttien

jatkoiveita osallistua omakustanteisiin vastaaviin työnohjauksellisiin pienryhmiin. Kuopiossa ensimmäinen maksullinen hankkeesta kimmokkeensa saanut terapeuttien työnohjauksellinen pienryhmä aloitti syksyllä 2011 TATU ry:n toimintana.

Tavoitteemme on levittää ja kertoa tällaisesta terapeuttien ja vanhempien kumppanuutta kehittävästä koulutusmallista myös valtakunnallisesti. Tarvittaessa olemme käytettävissä vastaavien pienryhmien ohjaamisessa myös muilla paikkakunnilla.

Käytetty kirjallisuus:

Koivikko, Matti & Sipari, Salla 2006. Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Helsinki: Vajaaliikkeisten Kunto.

Launiainen, Helena 2009. Oman työn kehittäminen -luento. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Launiainen, Helena 2010. Yhteinen asiantuntijuus: lapsi, vanhemmat ja ammattilaiset -luento. Kuopio.

Rautiainen, Timo 2010. Pönkkää kumppanuuteen -esitys. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Saukko, Päivi 2008. Musiikkiterapian tavoitteet lapsen kuntoutusprosessissa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavana www-muodossa: <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19398/9789513934453.pdf?sequence=1>>.

Tarinateatteri – playback theatre 1999. Helsinki: Tarinateatteri Mielikuva -kannatusyhdistys.

Tolkien, J. R. R. 1985. Taru sormusten herrasta. Suomennos Kersti Juva, Eila Pennanen & Panu Pekkanen. WSOY: Porvoo. (Alkuteos ilm. v. 1966.)

Suomen tarinateatteriyhdistyksen internetsivu. [Www.tarinateatteri.net](http://www.tarinateatteri.net).

Vehviläinen, Anja 2010. Matkalla kumppaneiksi – terapeuttien pienryhmätapaamiset Pönkkää kumppanuuteen -koulutusmallissa. Kehittämistyö. Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutuksen toteutuminen palveluverkostossa -projektin koulutus 2009–2010. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu.

VLK. Vajaaliikkeisten Kunto ry:n internetsivut. [Www.vlkunto.fi](http://www.vlkunto.fi).